

فرهنگ القاب فاطمه

بکھنچ ایوان ۴۳۳

یوسف غلامی

۱- سایت تخصصی حضرت فاطمه سلام الله علیها - گروه فرهنگی محدثه

www.mohaddaseh.ir

info@mohaddaseh.ir

mohaddaseh@gmail.com

- فهرست:
- مقدمه
- ام الأئمه
- ام ايها
- ام الحسن، ام الحسين
- ام المحسن
- بتول
- حانيه
- الحره
- حصان
- حورا، حورای انسيه
- راضيه
- زكيه

• زهرا

• سماویہ

• سیدہ، سیدہ نساء العالمین

• صدیقہ، صدیقہ کبری

• طاہرہ

• عذرا

• فاطمہ

• مبارکہ

• محدثہ

• مرضیہ

• مریم کبری

• منصورہ

• نوریہ

مقدمه

نامگذاری نوزاد تنها رسمی دیرینه در میان بشر نیست، از سنتهای خدایی است که با آفرینش نخستین آفریده، همراه بوده است. «آدم» و «حوا» اولین نامهای بشری است. بعد از آن نیز لازمترین و مهمترین چیزهایی که به آدمی آموخته شد اسمهای چند بود. و علم آدم الاسماء (پروردگار به آدم اسمهای آموخت). پس از آن، بشر برای برقراری روابط خود هیچ راهی جز نامگذاری اشخاص و اشیا نداشت. چه اینکه گفتگوها و آموختنهایش جز از طریق شناخت نامها میسر نمی‌شد.

در این میان، نامگذاری افراد آدمی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بود و چنین معلوم می‌شود که بعضی اسمها از سوی خدای متعال برای افراد نهاده شده است. از جمله نام فرزندان حضرت زکریا است که پیش از تولد، از سوی خداوند، یحیی خوانده شد. فهب لی من لدنک... سمیا [۱] [زکریا گفت]: پروردگارا، برایم یاور و جانشینی قرار ده که از من و آل یعقوب ارث برد و او را مورد رضایت خویش گردان. (خدای متعال به وی فرمود): تو را به داشتن فرزندی به نام یحیی بشارت می‌دهیم که قبل از او کسی را به این نام نهاده بودیم.

این در حالی است که برای بانو حضرت صدیقه طاهره (س) نامها و القابی است که برخی آسمانی‌اند و از سوی آفریدگار تعیین شده و بعضی از سوی برگزیدگان الهی.

اما نامهای آسمانی نه (۹) اسم است که در حدیث ذیل آمده است. امام جعفر صادق (ع) فرمود: برای فاطمه (س) نزد خدای عز و جل نه اسم است: «فاطمه، صدیقه، مبارکه، طاهره، زکیه، راضیه، مرضیه، محدثه، زهرا» [۲].

آنچه این نامها را برای حضرت فضیلت قرار داده اینکه نامهای حضرتش حاکی از صفتی والاست که در وی وجود داشته است و چون نامهای دیگر افراد نیست که صاحب نام از معنی نام خود هیچ بهره‌ای نبرده باشد.

ما در ذیل، نامها، لقبها و کنیه‌های آن حضرت را به ترتیب حروف الفبا یاد می‌کنیم.

[۱] سوره مریم، آیه ۵ تا ۷.

[۲] امالی صدوق، ص ۲۷۴، ج ۱۸؛ علل الشرایع، ج ۱، ص ۱۷۸، ج ۳؛ خصال، ص ۴۱۴، ج ۳؛ دلائل

الامامه، ص ۱۰؛ بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۰، ج ۱.

ام الائمه

(مادر امامان) بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۶. به موجب روایات نقل شده از سوی اهل تسنن و شیعه، نسل پاک پیامبر به وسیله دخترش به وجود آمده و گسترش یافته است. رسول اکرم (ص) فرموده است: پروردگار عزیز و بلند مرتبه نسل هر پیامبر را در صلب خود آن پیامبر قرار داد، حال آنکه نسل مرا در صلب علی جای قرار داد. [۱].

آن حضرت چندین بار به دختر عزیزش فرمود: ای فاطمه، تو را بشارت می‌دهم که از نسل تو یازده فرزند معصوم، امام مردم خواهد شد و آخرین آنها مهدی علیه السلام است.

[۱] ر. ک: تاریخ بغداد، خطیب بغدادی، ج ۱، ص ۳۱۶؛ مناقب خوارزمی، ص ۲۲۹.

ام اییها

یعنی: مادر (و دلسوز) پدرش. المناقب، ج ۳، ص ۱۳۲؛ بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۶؛

اسدالغابة، ج ۵، ص ۵۲۰.

کنیه‌ای است که پدر بزرگوارش حضرت رسول اکرم (ص) وی را بدان خواند. چه اینکه پیامبر در خردسالی مادر را از دست داد و سراسر عمر عزیزش را بسختی گذراند و تا قبل از ازدواج با بانو خدیجه و حتی پس از آن، پیوسته مورد آزار مشرکان بود، یا در جنگها به این سو و آن سو می‌رفت و دشواری تحمل می‌کرد. در این همه پس از تولد دختر عزیزش فاطمه، با اینکه وی کودکی بیش نبود همواره چون پروانه به گرد شمع، از پدر جدا نمی‌شد و در رفع اندوه او آنچه می‌توانست می‌کوشید و از پدر دلجویی می‌کرد. اگر آن بزرگوار در جنگی آسیب می‌دید فاطمه خردسالش بود که بر زخم و رنج پدر مرهم می‌نهاد و بر آرامش و سلامت جانش اصرار داشت. چون رسول خدا (ص) دلسوزی وی را می‌دید اشک می‌ریخت و می‌فرمود: او مادر پدرش است. [۱].

«ام» به معنی مادر و اصل و ریشه است و در حقیقت آن بانو را باید مادر نبوت دانست.

ام ایها بود آن خوش خصال
چونکه بود بانوی کاخ جلال

(حیدر تهرانی)

این کنیه را شیعه و سنی نقل کرده [۲] و در معنای آن وجوهی بیان نموده‌اند. در میان معنای آن شاید بهترین وجه این باشد که: «ام» در لغت به معنی مقصود و هدف نیز آمده است و چون فاطمه ثمره درخت نبوت و حاصل عمر حضرت ختمی مرتبت بود او را ام ایها گفتند. او بود که مقصود حقیقی و هدف و ثمره واقعی زندگانی پیغمبر بود و فرزندى شناخته می‌شد که پیامبر می‌خواست. [۳].

[۱] العوالم، ج ۶، ص ۲۷.

[۲] كشف الغمة، ج ۲، ص ۸۸؛ الاصابة، ج ۴، ص ۲۴۵.

[۳] زندگانی حضرت فاطمه زهرا...، سید هاشم رسولی محلاتی، ص ۱۴ و ۱۵.

ام الحسن، ام الحسین

(مادر حسن (ع)). مادر حسین (ع)). بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۶؛ المناقب، ج ۳، ص ۱۳۲. امام مجتبی علیه السلام نخستین فرزند حضرت زهرا (س) است که در پانزدهم رمضان سال سوم هجرت (در حالی که مادرش دوازده ساله بود) در مدینه به دنیا آمد.

ای فاطمه، تو را بشارت می‌دهم که از نسل تو یازده فرزند معصوم، امام مردم خواهد شد و آخرین آنها مهدی علیه السلام است. پس از شش ماه و اندی از این تاریخ، وجود مقدس حسین (ع) در سوم شعبان سال چهارم هجری به دنیا آمد.

ام المحسن

(مادر محسن (ع)). المناقب، ج ۳، ص ۱۳۲؛ بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۶. آن حضرت را پنج فرزند بود: حسن (ع)، حسین (ع)، زینب ۳، ام کلثوم علیها السلام و محسن (ع). محسن آخرین فرزند آن بانو و اولین شهید اهل بیت: پس از پیامبر بود که در ماه آخر حمل، در رحم کشته و سقط شد.

بتول

(بتول یعنی جدا و ممتاز از دیگران، یا آن که حیض نبیند) ابن اثیر در النهایه می‌نویسد: فاطمه را بتول نامیدند زیرا از زنان زمان خویش [و زمانهای قبل و بعد خود] از نظر فضیلت و دین و حسب جدا و ممتاز بود. یا آنکه از دنیا منقطع گشته و به خدای تعالی روی آورده بود. [۱].

از حضرت رسول (ص) پرسیده شد به چه کسی بتول گویند؟ فرمود: آن که سرخی (حیض و...) نبیند. بدرستی که حیض برای دختران پیامبران ناپسند است. [۲].

- [۱] نیز ر. ک... معانی الاخبار، ص ۵۴؛ علل الشرایع، ص ۱۸۱؛ بیایع الموده، قندوزی، ص ۲۶۰.
[۲] المناقب، ج ۳، ص ۱۱۰؛ بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۶.

حانیه

(بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۶)

(آن که به شوهر و فرزندان بسیار مهربان است.)

حصان

(المناقب، ج ۳، ص ۱۳۳؛ العوالم، ج ۶، ص ۲۴)

(پارسا و عقیف)

حورا، حورای انسیه

(انسانی زمینی که از حوریان بهشتی است.) [حوریه‌ای شبیه آدمی] در یکی از معراج‌های پیامبر اکرم (ص) به آسمان، آن حضرت از میوه‌ها و از خرماي تازه و سیب بهشتی تناول کرد و خداوند متعال آن غذاهای بهشتی را در صلب پیامبر قرار داد و هنگامی که ایشان از معراج به زمین بازگشت با حضرت خدیجه ۳ همبستر شد و بدین ترتیب حضرت فاطمه (س) در رحم حضرت خدیجه قرار گرفت. بدین سبب حضرت فاطمه (س) «حورای انسیه» نام گرفت. [۱].

[۱] تفسیر فرات کوفی، ص ۱۱۹؛ بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۸.

راضیه

کسی که به تقدیر و قوانین الهی خشنود بود. بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۶. این صفت از والاترین درجات ایمان است و آن حضرت در تمام مراحل زندگی به آنچه که از سوی خدای عزیز - از ترس و آزار در راه دین و ظلم و اندوه و غم - برایش مقدر شده بود رضایت داشت و هیچ گاه از وضع خود گله نکرد تا آنکه این آیه شریف از آن صفت وی یاد کرد: یا اینها النفس المطمئنه ارجعی الی ربک راضیه مرضیه: ای دارنده روان قدسی مطمئن، به سوی پروردگارت بازگرد در حالی که تو از او راضی و خدا نیز از تو خشنود است.

زکيه

از ديگر نامهاي حضرت است كه به معني پاڪ و پاكدامن يا وجود پربركت است. قرآن هر يك از اين معاني را در سه آيه مختلف بيان فرموده است. در جايي از پاكدامني و مقام عصمت حضرت عيسي عليه السلام چنين ياد مي‌كند: قال انما انا رسول ربك لاهب لك غلاما زكيا [۱] يعني جبرئيل به مريم گفت من فرستاده پروردگار توام تا از جانب او پسري پاكيزه به تو بخشم. در آيه ديگر آمده است: فانطلقا حتي اذا لقيا غلاما فقتله قال اقتلت نفسا زكية بغير نفس. [۲] يعني چون خضر آن پسر را كشت موسي گفت آيا جواني پاكيزه و بي‌گناه را بي آنكه كسي را كشته باشد، كشتي؟ در جايي ديگر مي‌فرمايد: قد افلح من زكها [۳] يعني: رستگار شد هر كه روان خود را پاڪ ساخت. در حقيقت زكيه به بانويي گويند كه از همه ناپاكيهاي اخلاقي دور باشد و هرگز در وجودش هيچ صفت بد يافت نشود.

[۱] سوره مريم، آيه ۱۹.

[۲] سوره كهف، آيه ۷۵.

[۳] سوره شمس، آيه ۱۰.

زهرا

درخشان، نورانی و درخشنده. «زهر» به معنی روشنی و درخشندگی است. امام عسکری (ع) فرموده است: اینکه فاطمه (س) را زهرا نامیدند بدان لت بود که هر روز سه بار آن بانوی بزرگوار برای علی (ع) می‌درخشید.

امام صادق (ع) فرموده است: علت آنکه ایشان را زهرا نامیدند آن است که به او بارگاهی از یاقوت سرخ در بهشت رحمت خواهد شد که اهل بهشت آن بارگاه را به بلندی و عظمتی که دارد مانند ستاره‌ای درخشان که در آسمان ست خواهند دید و به یکدیگر می‌گویند این بارگاه درخشنده از آن فاطمه (س) است.

از امام صادق (ع) پرسیدند چرا فاطمه را زهرا نامیدند؟ فرمود: زیرا فاطمه چنان بود که چون در محراب می‌ایستاد نوری از او برای اهل آسمان درخشش می‌کرد همان طور که ستارگان برای اهل زمین درخشش دارند.

سماویه

(بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۶)

(گرانبا گوهري آسماني)

سیده، سیده نساء العالمین

بزرگ بانوی جهانیان. امالی، ص ۲۴۵، حدیث ۱۲؛ بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۲۲.

شیخ صدوق در کتاب امالی حدیثی را از حضرت رسول خدا (ص) چنین نقل کرده که فرمود: ابنتی فاطمه سیده نساء العالمین. یعنی: دخترم فاطمه بزرگ بانوی زنان جهانیان است.

رسول خدا (ص) به دخترش فرمود: ای فاطمه، بدرستی که خداوند تو را بر همه زنان جهان و بر همه زنان اسلام که بهترین دین است برگزید. [۱].

چون رسول خدا (ص) از نزدیک بودن وفات خود از طریق وحی با اطلاع شد دخترش فاطمه را از این موضوع آگاه ساخت و آن بانو گریست. در این حال رسول خدا (ص) به وی فرمود: تو اولین کسی از خانواده‌ام هستی که به من خواهی پیوست. آیا دوست نداری که ارجمندترین زنان بهشت باشی! [۲].

[۱] ر. ک: لسان العرب و تاج العروس.

[۲] سوره نساء، آیه ۶۸.

[۳] مستدرک حاکم، ج ۳، ص ۱۵۰؛ حلیة الاولیاء، ابونعیم، ج ۲، ص ۴۱.

صدیقه، صدیقه کبری

«صدیقه» یعنی کسی که در راستگویی کامل است. یا آن که هرگز دروغ نگفته است. یا کسی که سخن خود را با عمل خویش تصدیق می‌کند. [۱].

فاطمه چنان بود که چون در محراب می‌ایستاد نوری از او برای اهل آسمان درخشش می‌کرد همان طور که ستارگان برای اهل زمین درخشش دارند.

مرتبۀ صدیقین در ردیف پیامبران و شهیدان است. این مطلب را آیات بسیاری روشن می‌کنند که از آن جمله‌اند: و من یطع الله و الرسول فاولئک مع الذین انعم الله علیهم من النبیین و الصدیقین و الشهداء و الصالحین و حسن اولئک رفیقا. [۲].

مریم (س) را از این نظر صدیقه می‌گفتند که آیات الهی را با گفتار و عملش تصدیق می‌کرد و آنچه که پروردگار درباره فرزندش به وی خبر داد کاملاً پذیرفت. در تأیید این سخن حدیثی از رسول خدا (ص) اینچنین رسیده است که به علی (ع) فرمود:

«سه چیز به تو داده شده که به هیچ کس حتی به من داده نشده است:

۱ - تو داماد کسی مانند رسول خدا هستی و من داماد کسی نیستم که پدر زنم مانند پدر زن تو باشد.

۲ - همسری صدیقه مانند دختر من به تو داده شده که من چنین همسری ندارم.

۳ - به تو فرزندی مانند حسن و حسین عنایت شد. در حالی که من فرزندی مانند آنان ندارم. ولی با این حال شما از من هستید و من از شما.»

مفضل بن عمر گوید از امام صادق (ع) سؤال کرد: چه کسی فاطمه را غسل داد؟ فرمود: امیرالمؤمنین. این مطلب بر من سنگین آمد. فرمود: مثل اینکه این مطلب بر تو گران آمد! عرض کردم آری، فدایت شوم. فرمود: قبول این مطلب بر تو دشوار نیاید زیرا که جدهام فاطمه زهرا صدیقه بود و کسی جز صدیق را نرسد که صدیقه را غسل دهد. آیا نمی‌دانستی که مریم را جز عیسی هیچ کسی غسل نداد!

اهل تسنن از عایشه روایتی را چنین نقل کرده‌اند: ما رایت احدا اصدق من فاطمه (س) غیر ابیها؛ پس از رسول خدا (ص) هرگز کسی را راستگوتر از فاطمه ندیدم. [۲].

[۱] ر. ک: لسان العرب و تاج العروس.

[۲] سوره نساء، آیه ۶۸.

[۳] مستدرک حاکم، ج ۳، ص ۱۵۰؛ حلیة الاولیاء، ابونعیم، ج ۲، ص ۲۱.

[۱] ر. ک: لسان العرب و تاج العروس.

[۲] سوره نساء، آیه ۶۸.

طاهره

(به معنی پاکیزه، بی‌عیب، پاک و معصوم). در حقیقت آیه شریفی که در پاکیزه دانستن اهل بیت نازل شده است این نام را برای حضرت زهرا (س) ثابت می‌کند. خدای تعالی در سوره احزاب (آیه ۲۳) می‌فرماید: «انما یرید الله لیزهد عنکم الرجس اهل البیت و یطهرکم تطهیرا» یعنی خداوند چنین می‌خواهد که پلیدی هر آلایش را از شما خاندان نبوت ببرد و از هر عیب پاکتان گرداند. در این مطلب مفسران و محدثان شیعه و سنی به گونه‌ای انبوه روایاتی ذکر کرده‌اند که به مفاد آنها معنی اهل بیت هر چه باشد صدیقه طاهره را شامل می‌شود. [۱].

آنچه از کتب لغت و تصریح روایات و گفتار مفسران برمی‌آید این است که نتیجه دور بودن «رجس» از اهل بیت همان دارا بودن مقام عصمت است. در حقیقت نام طاهره با توجه به آیه مورد نظر تأیید عصمت آن بانوست و آنکه آن حضرت حتی پس از رحلت، طاهر خواهد بود و بیکر مطهرش نه در زمان حیات و نه پس از مرگ همچون دیگر مردم نجس نخواهد شد و لمس بیکر پاکش غسل ندارد، چنانکه در روایتی بدین موضوع تصریح شده است. روایت چنین است: مردی به نام حسن بن عمیر می‌گوید: به امام صادق (ع) گفتم: آیا امیرالمؤمنین پس از غسل دادن رسول خدا (ص) غسل کرد؟ فرمود: با وجود آنکه نبی اکرم (ص) مطهر بود، امیرالمؤمنین (ع) غسل انجام داد تا این امر سنت گردد. (منظور آنکه سنت غسل کردن پس از مس میت ترک نشود). [۲].

والاثرین حدیث در مقام طهارت حضرت زهرا (س) حدیث شریف کساء است که شیعه و سنی با دهها سند صحت آن را تأیید کرده‌اند. [۲] بر پایه این حدیث، زمانی رسول اکرم (ص) به خانه دخترش فاطمه (س) آمد و خود را در چیزی شبیه عبا

بیچید. زمانی بعد امیرالمؤمنین علی (ع) و پس از وی حضرت مجتبی علیه السلام و حسین (ع) نزد حضرتش رفتند و آنگاه فاطمه (س) به پیش ایشان رفت. در همین هنگام بود که آیه تطهیر (انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت...) نازل شد. ای فاطمه، بدرستی که خداوند تو را بر همه زنان جهان و بر همه زنان اسلام که بهترین دین است برگزید.

- [۱] مراجعه شود به کتابهای ذیل: تاریخ خطیب بغدادی، ج ۱۰؛ تفسیر کشف زمخشری، ج ۱، ص ۱۹۲؛ اسدالغابة، ابن اثیر، ج ۲، ص ۱۲؛ تذکره الائمة، سبط ابن جوزی، ص ۲۴۴؛ درالمنثور، ابوبکر سیوطی، ج ۵، ص ۱۹۸؛ خصائص الکبری، ج ۲، ص ۲۶۴.
- [۲] وسائل الشیعه، ج ۱، ص.
- [۳] درباره اسناد حدیث شریف کساء، کتاب جداگانه موجود است.

عذرا

یعنی آن بانو پیوسته همچون دوشیزگان بود. از فرموده رسول خدا (ص) که آن بانو را حوریه‌ای به صورت انسان معرفی کرده است بر می‌آید که آن حضرت همچون حوریان بهشت پیوسته دوشیزه باقی خواهد ماند. چه آن که حضرتش از طعام بهشتی آفریده شد. از امام صادق (ع) در این باره پرسش شد که چگونه حوریه بهشتی هر زمان که همسرش نزد وی می‌رود او را دوشیزه می‌یابد؟ فرمود: چون او از ماده‌ای پاک آفریده شده و هیچ گونه فساد به جسم وی راه نمی‌یابد و بدنش دچار آفتی نمی‌گردد... [۱].

- [۱] ر. ک... فاطمه زهرا از ولادت تا شهادت (ترجمه)، ص ۱۲۳.

فاطمه

یعنی آن که خود و شیعیانش از آتش بازداشته (و در امان نگاه داشته) شده‌اند. یا به معنی آن که شر و بدی در وجود او راهی ندارد. و به معنی آن که از طفولیت با علم رشد یافته است.

شیخ صدوق در *علل الشرایع* و علامه مجلسی در *بحارالانوار* از امام باقر (ع) روایت کرده‌اند که فرمود: چون فاطمه (س) متولد شد خدای عز و جل به یکی از فرشتگان وحی فرمود که به زمین برو و این نام را بر زبان پیغمبر جاری سازد و بدین ترتیب رسول خدا (ص) نام فاطمه (س) را برای نوزاد انتخاب فرمود. [۱].

«فطم» یعنی طفل از شیر گرفته شد.

در حدیثی از امام باقر (ع) چنین رسیده است که خدای متعال پس از تولد فاطمه (س) به وی خطاب فرموده که «انی فطمتک بالعلم و فطمتک عن الطمث»: من تو را به وسیله علم از شیر گرفتم و از پلیدیها و ناپاکیها دور داشتم. گویی چنانکه طفل را پس از بازداشتن از شیر به غذایی دیگر عادت می‌دهند آن حضرت از زمان شیرخوارگی نخستین غذایش پس از شیر، علم بوده و به وسیله علم از شیر گرفته شده است. [۲].

حضرت رضا علیه السلام از پدرش و ایشان از رسول خدا (ص) نقل کرده‌اند که فرمود: ای فاطمه، آیا می‌دانی چرا فاطمه نامیده شده‌ای؟ علی (ع) پرسید چرا؟ فرمود: زیرا که وی و شیعیانش را از آتش بازداشته‌اند [۳].

و در جای دیگر فرمود: زیرا آتش بر وی و شیعیانش ممنوع گردیده است. [۴].

امیرالمؤمنین علی (ع) فرمود: شنیدم که رسول خدا (ص) می‌فرمود: فاطمه را فاطمه نامیده‌اند زیرا خدای تبارک و تعالی او و فرزندان او را از آتش برکنار داشته است. البته آن فرزندان که با ایمان از دنیا بروند و بر آنچه که بر من نازل گردیده اعتقاد داشته باشند. [۵].

امام صادق (ع) فرمود: او را فاطمه گفتند چون شر و بدی در وجود او راهی ندارد و اگر برای همسری این بزرگوار، علی (ع) نبود تا قیامت کسی همشان پس از رسول خدا (ص) هرگز کسی را راستگوتر از فاطمه ندیدم.

ایشان یافت نمی‌شد. این حدیث را بسیاری از علمای عامه هم نقل کرده‌اند؛ از جمله ابن شیرویه دیلمی و طبری در دلائل الامامه. [۶].

گفتنی است که نام مقدس فاطمه نزد اهل بیت: بسیار دوست داشتنی بوده است و آنان این نام و صاحبش را پیوسته گرامی می‌داشته‌اند. «امام صادق (ع) از یکی از یارانش که خدا به وی دختری عنایت فرموده بود، پرسید او را چه نام نهاده‌ای؟ گفت: فاطمه. حضرت فرمود: فاطمه! درود خدا بر فاطمه باد. پس بدان چون این نام را بر او نهاده‌ای مواظب باش سیلی بر صورتش نزن و به او بد نگویی و گرامی‌اش بداری.»

مردی گوید: بر امام صادق (ع) وارد شدم در حالی که افسرده بودم. حضرت پرسید: چه غمی داری؟ گفتم: دختری برایم به دنیا آمده است. فرمود: او را چه نامیده‌ای؟ گفتم: فاطمه. فرمود: آه، آه، آه! بدان اگر او را فاطمه نام نهاده‌ای لعن و دشنامش مده و او را مزین. [۷].

[۱] بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۲.

[۲] همان.

[۳] همان، ص ۱۴.

[۴] همان، ص ۱۵.

[۵] بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۸ و ۱۹.

[۶] همان، ص ۱۰.

[۷] وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص.

مبارکه

از نامهای دیگر حضرت زهرا (س) و به معنی وجود پربرکت است. راغب در مفردات گوید: جایی که خیر الهی به صورتی که در خور نگهداری و شمارش و اندازه‌گیری نباشد و هر کسی به آن بنگرد فزونی محسوسی در آن بیند گویند در آن برکت است و آن چیز مبارک است.

بر این اساس است که زهرا (س) را مبارکه نامیدند چون به وجود آن حضرت نسل رسول خدا باقی ماند و گسترش یافت، در حالی که ایشان پس از شهادت بیش از دو پسر و دو دختر نداشت. علاوه بر آنکه بعد از واقعه جانگداز کربلا تمام پسران امام حسین (ع) جز یک تن (حضرت سجاد (ع)) باقی نماندند و از فرزندان حضرت مجتبی علیه السلام هم بنا به قولی هفت تن شهید شدند و از زینب کبری نیز دو فرزند به شهادت رسیدند و ام‌کلثوم هم بدون فرزند از دنیا رفت.

پس از واقعه کربلا نیز جنایتها و کشتارها نسبت به فرزندان پاک رسول اکرم (ص) و فاطمه (س) ادامه یافت. در زمان حجاج و بنی‌عباس کشتن علویان رسم شده بود. با همه اینها خدای متعال در نسل فاطمه (س) برکت قرار داد و آن بزرگوار را منشا خیر کثیر گردانید.

شماری از مفسران، کلمه کوثر در سوره انا اعطیناک الکوثر را همان وجود مقدس فاطمه زهرا (س) دانسته‌اند. سیوطی در کتاب الدر المنثور در تفسیر «کوثر»، و بخاری و ابن جریر و حاکم نیشابوری از سعید بن جبیر از ابن عباس نقل کرده‌اند که کوثر همان خیر کثیری است که خدا به پیامبر (ص) عنایت فرمود. در همین روایت ابو بشیر گوید به سعید به جبیر گفتم: برخی از مردم می‌پندارند که کوثر زهری است در بهشت. او گفت: آن زهر هم که در بهشت است از همان خیر کثیر است که خدا به وی عطا کرده است.

شیخ طبرسی در مجمع البیان در تفسیر سوره کوثر می‌نویسد: مراد از کوثر همان زیادی نسل از فاطمه (س) و اولاد رسول خداست که آنچنان فزونی یافتند که عددها را نمی‌توان شماره کرد و این برکت تا قیامت ادامه خواهد یافت. هم اکنون آمارها نشان می‌دهد در سراسر جهان از فرزندان فاطمه (س) بیش از چهل میلیون انسان وجود دارند. [۱] هم اینجا پیشنهاد می‌شود رایانه‌های ثبت احوال از طریق واژه‌های سید، سادات، بی بی، شریفه و... آماری از فرزندان فاطمه (س) که هم اکنون در جمهوری اسلامی ایران زندگی می‌کنند، جهت اثبات این حقیقت قرآنی ارائه نمایند.

[۱] ر. ک: فاطمه زهرا از ولادت تا شهادت (ترجمه)، ص ۷۵ - ۸۵.

محدثه

یعنی آن که فرشتگان با او سخن گویند. در اینکه آیا فرشتگان با غیر پیامبر هم سخن می‌گویند و از غیر پیامبر کس دیگری می‌تواند آنان را ببیند یا صدایشان را بشنود در اخبار و تفاسیر شیعه و سنی مطالبی نقل کرده‌اند. در آیاتی از قرآن بدین موضوع پرداخته شده است. خدای متعال در قرآن کریم درباره وجود مقدس حضرت مریم می‌فرماید: او با فرشته الهی دیدار کرد و سخن گفت. در سوره آل عمران آیه ۴۲ آمده است که: فرشتگان با مریم سخن گفتند و به وی خبر دادند که خداوند او را پاک گردانیده و بر همه زنان برتری بخشیده است. روایتی چنین نقل شده است: مردی به نام اسحاق بن جعفر گوید: از امام صادق (ع) شنیدم که فرمود: فاطمه را محدثه نامیده‌اند زیرا فرشتگان پیوسته بر او از آسمان فرود می‌آمدند و چنانکه مریم دختر عمران را ندا می‌کردند او را همسخن خویش قرار می‌دادند و به وی می‌گفتند: ای فاطمه، ان الله اصطفیک و طهرک و

اصطفیک علی نساء العالمین یا مریم اقصی لربک و اسجدی و ارکعی مع الراقعین.
[۱] .

یعنی ای فاطمه، خدای تعالی تو را برگزیده و پاکت گرداند و بر همه زنان عالم برتری بخشید. ای فاطمه، پروردگارت را فرمانبردار باش و سجده کن و با رکوع کنندگان رکوع نما.

اما اینکه فرشتگان جز این در باره چه با حضرتش سخن می‌گفتند احادیث چنین است: آنان از حوادث آینده و پادشاهانی که در زمین حکومت خواهند کرد و بسیاری از احکام الهی، برای آن بانو سخن می‌گفتند و به تقاضای حضرت، امیرالمؤمنین علی (ع) آن مطالب را می‌نگاشت تا آن که کتابی بزرگ گردید و به مصحف فاطمه (س) خوانده شد. [۲] .

والاثرین حدیث در مقام طهارت حضرت زهرا (س) حدیث شریف کساء است که شیعه و سنی با دهها سند صحت آن را تایید کرده‌اند.

امام صادق (ع) به ابوبصیر فرمود: مصحف فاطمه (س) نزد ماست و مردم نمی‌دانند که این مصحف چیست آن مصحف از نظر حجم سه برابر این قرآن است حال آنکه یک کلمه از این قرآن شما در این مصحف نیست. بلکه مندرجات آن عبارت از اموری است که پروردگار بزرگ بر مادرمان زهرا (س) املا و وحی فرمود. [۲] .

[۱] سوره آل عمران، آیه ۳۲ و ۳۳.

[۲] ر. ک: بحارالانوار، ج ۳۳.

[۳] بحارالانوار، ج ۳۳. نیز: فاطمه زهرا از ولادت تا شهادت (ترجمه)، ص ۱۱۱.

مرضیه

آن که خداوند پیوسته از او و کردارش راضی است. بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۶. از آنجا که آن حضرت معصوم است و آیه تطهیر شامل اوست، آنچه می‌کند همان خواسته الهی است. اگر او از چیزی خرسند باشد نشان خرسندی خداست و در صورتی که نسبت به کسی یا عملی ناخرسند باشد دلیل مبعوض بودن آن چیز یا کس نزد خداست.

رسول اکرم (ص) درباره او فرمود: «آن که فاطمه را بیازارد مرا آزرده ساخته و کسی که مرا آزار رساند خداوند را ناخرسند و آزرده ساخته است. و این همان فرموده الهی است که: ان الذین یؤذون الله و رسوله [۱] (کسانی که خدا و پیامبرش را بیازارند پروردگار در دنیا و آخرت آنها را لعنت می‌کند و از رحمت خود دور می‌سازد...)» [۲].

نیز فرمود: ای فاطمه، خداوند همانا به غضب تو غضب می‌کند و به رضایت خشنود می‌شود. [۲].

[۱] سوره احزاب، آیه ۵۷.

[۲] العوالم، ج ۶، ص ۵۲.

[۳] همان، ص ۵۵؛ کشف الغمّة، ج ۱، ص ۴۵۸؛ بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۵۳.

مریم کبری

مریم بزرگ. بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۶.

مقام وی در نزد مسلمانان والاتر از مقامی است که حضرت مریم (س) در نزد مسیحیان دارد. در این باره دهها روایت وجود دارد، از جمله آنکه رسول خدا (ص)

فرمود: مریم ارجمندترین بانوی زمان خویش بود و فاطمه ارجمندترین بانوی همه زمانهاست. [۱].

[۱] ر. ک: العوالم، ج ۶، ص ۴۴ - ۵۱.

منصوره

یاری شده از سوی پروردگار. در تفسیر فرات کوفی، روایتی از حضرت رسول خدا (ص) چنین نقل شده است که روزی در جمع یاران خود فرمود: می‌دانید فاطمه چگونه آفریده شده است؟ آنان گفتند خدا و رسولش به این امر داناترند. فرمود: فاطمه از بشر نیست. از حوریانی است شبیه بشر و از عرق و پر جبرئیل آفریده شده است.

گفتند: ای رسول خدا، درک این سخنان برای ما دشوار است. نخست فرمودید: او حوریه‌ای است بشر مانند و آنگاه فرمودید از عرق و پر جبرئیل! مریم ارجمندترین بانوی زمان خویش بود و فاطمه ارجمندترین بانوی همه زمانهاست.

پیامبر (ص) فرمود: حال توضیح خواهم داد. زمانی پروردگار سیبی از بهشت به وسیله جبرئیل علیه السلام برایم هدیه فرستاد. هنگامی که جبرئیل آن را می‌آورد به سینه‌اش چسبانده بود و سبب همچون بدن جبرئیل عرق کرده بود. آن دو عرق به هم در آمیخت و ضمن حدیث طولانی آمده که جبرئیل برای پیامبر سیبی آورد و گفت: ای محمد، آن را بخور. گفت: ای دوست من جبرئیل، هدیه خدایم را بخورم؟ گفت: آری. چون به خوردن آن امر شد آن را خورد ولی با تعجب دید نوری از آن برخاست که وی را بسیار شگفت زده کرد. جبرئیل گفت: ای رسول خدا، آن را فاطمه وجودی از نور است و انوار او تا ابد آفاق زندگی بشریت را روشن می‌سازد.

سلام خدا و فرشتگان و همه پاکان بر او، روز ولادت و روز شهادتش و تا قیام قیامت.

بخور که آن نور وجود «منصوره» است که در زمین فاطمه نامیده می‌شود. گفتم ای جبرئیل، منصوره کیست؟ گفت بانویی از صلب تو بیرون آید و اسمش در آسمان منصوره و در زمین فاطمه باشد! [۱].

[۱] عوالم، ۶، ص ۲۵ و ۲۶.

نوریه

فاطمه وجودی از نور است و انوار او تا ابد آفاق زندگی بشریت را روشن می‌سازد.

المناقب، ج ۳، ص ۱۳۳.

سلام خدا و فرشتگان و همه پاکان بر او، روز ولادت و روز شهادتش و تا قیام قیامت.